

non habent: in §. 1. exemplum contrarium.

TEXTUS.

De marito.

Accidit aliquando, ut qui dominus rei sit, alienare non possit, *et contra*, qui dominus non sit, alienandi rei potestatem habeat. Nam dotale prædium maritus invita muliere per legem Julianam prohibetur alienare; quamvis ipsius sit dotis causa ei datum, quod nos, legem Julianam corrigentes, in meliorem statum deduximus. Cum enim lex in solidis tantummodo rebus locum habeat, que Italicae fuerant: alienationes inhibebat, quæ invita muliere siebant; hypothecas autem earum rerum etiam volente ea: utrique remedium imposuimus, ut etiam in ea res, quæ in provinciali solo positæ sunt, interdicta sit alienatio, vel obligatio, ut neutrum eorum neque consentientibus mulieribus procedat: ne sexus muliebris fragilitas in perniciem substantiæ earum convertatur.

COMMENTARIUS.

I Dotale prædium maritus prohibetur alienare). Primum exemplum, quo ostenditur, cum qui dominus est, aliquando alienare non posse, in marito quod prædium dotale Ait, prædium: ergo rei mobilis alien-

(1) L. 7. tit. 11. P. 4. vers. Pero.

natio marito prohibita non est: quod etiam probant textus in l. 3. §. 2. de suis et legit. l. 3. C. de jur. dor. utique tamen hoc ita, si maritus solvendo est, l. 1. C. de serv. pign. man. nam alioqui in fraudem uxoris id facere censetur: quippe cui dos deberi incipit, ex quo constat mariti facultates ad exactiōrem dotis non sufficere, etiamsi matrimonium necdum solutum sit, l. 24. solut. matr. Prædium autem accipere debemus in æstimatum: nam quæ res æstimate in dotem dantur, eas omnes sive moviles sint, sive immobiles, libere a marito alienari posse (1), vel ex eo patet, quod soluto matrimonio non res ipsæ, sed pretium sive earum æstimatione in restituōem veniat judicio venditi, l. 10. §. 4. de jur. dot. l. 5. l. 10. C. eod. Utique si æstimatione facta sit venditionis causa; secus autem si facta sit tantum intertrimenti, id est, taxationis causa, ut constet, quanti res sit, ut in l. 69. §. 7. de jur. dot. l. 50. solut. matrimon.

2 Per legem Julianam. Quæ vulgo appellatur Julia de fundo dotali, l. 1. l. 4. de fund. dot. Tullit hanc legem Augustus: est enim ea ipsa, quæ de adulteris & de pudicitia dicitur, ut constat ex Paulo 2. sentent. 21. atque ex inscriptione multorum capitum sub d. tit. de fund. dot. quippe lex illa inter alia hoc etiam caput de fundo dotali habuit conceptum in hæc verba: Fundum Italicum dotalem maritus invita uxore ne

alienatio: neve consentiente ea obligato, l. un. §. 15. C. de rei uxori, act. Adi Brisson. lib. sing. ad leg. Jul. de adult. ubi hujus legis capita, quæ quidem in libris nostris continentur, accurate colligit & exposuit. Causa prohibitio- nis est favor dotium, quas mulieribus salvas esse etiam publice expedire creditur, quo facilius iterum virum inveniant, l. 2. de jur. dot. Ac tametsi soluto matrimonio maritus heredesve ejus dotem restituere tenentur: præstat tamen, mulierem rem habere salvam quam in personam agere, per l. 25. de div. reg. jur. l. 5. de susp. tut. Cæterum non de rebus dotalibus omnibus lex cavit, sed de prædiis duntaxat; utpote quorum alienatio mulieribus maxime damnosa esse potest propter harum rerum premium. Sed & prohibita rerum mobilium alienatio facile fieri posset, ut multi deciperentur, magnainde se- querentur incommoda.

3 Quamvis ipsius sit). Maritum esse rei dotalis dominum innumeris locis & perspicue proditum est, l. 1. §. 1. l. 13. §. 2. de fund. dot. l. 7. §. 3. de jur. dot. l. 13. C. eod. Vc. (1): causamque dotis habilem esse ad transferendum dominium, non secus ac venditionem, permutationem, donationem, scriptum expresse est in §. 40. supr. de rer. divis. & probat tit. Pand. pro dote, nam alias mulier rem alienam marito ex causa dotis tradens non trans- ferret usucapiendi facultatem.

(1) D. l. 7.
Tom. I.

uxoris permanere, b. 30. C. de
jur. dot.

5 Una hujus dissidii concilia-
tio est, eaque simplicissima, ut
dicamus, solum maritum esse rei
dotalis etiam inestimata verum
justumque dominum: ceterum
quia hoc dominium mariti perpe-
tuum non est, sed habiturum ab
eo, solutoque matrimonio redi-
turum ad mulierem (quippe cui
maritus facto divortio, quod apud
Romanos frequenter contingebat,
dotem restituere cogitur) hujus
dissolutionis, ac futurae restitu-
tionis intuitu dotem videri non
tam mariti, quam uxorius esse, &
adhuc patrimonium uxorius appelle-
ari, deque marito considerato
eodem eventu Jurisconsultus non
nunquam ita loqui tanquam de
non domino, & quasi rei alienae
administratore, praesertim in tit:
sol. matr. Qua ratione etiam de-
fendendum erit, quod Justinianus
ait, sola legum subtilitate rei
dotalis dominium in maritum
transferri, naturaliter autem pe-
nes uxorem manere, d. l. 30.
C. de jur. dot. Loquitur enim et-
iam de rebus aestimatis, quas cer-
to constat in patrimonium mariti
transire, idque pleno etiam &
perpetuo jure, cum maritus non
ipsas, sed earum estimationem
restituere debeat, l. 5. & 10. C.
eod. Mirum vero non est Justinianum
sic loqui, dum scopo suo ser-
viens colorem aliquem querit con-
stitutionis uiae, qua contra rationem
juris uoxi pro rebus dotalibus
tam aestimatis, quam inestimatis

(1) L. I. tit. 14. P. 1.

concedit actionem in rem. Quod
tamen de utili in rem accipien-
dum, & quae soluto demum ma-
trimonio uxori detur in subsidi-
um, ubi maritus solvendo non
est. (l. 10. C. de fund. dot.)

6 In rebus, quae Italica fuerant). In praediis igitur provincialibus
legi locus non fuit. Cur igitur magis in Italia, quam in
provinciis mulieribus prospectum,
cum idem ubique sit, aut esse
debeat dotum favor? Existimo,
non defuisse alia remedia, quibus
nuptiarum sibi in provinciis consulere potuerint.

7 Alienationes inhibebat). Aliena-
tio dicitur: Omnis actus, per
quem dominium transfertur, l. I.
C. de fund. dot. (1). Itaque non
tantum distrahi fundus dotalis pro-
hibetur, sed etiam donari, per-
mutari, in solutum dari, legari:
ac ne quidem si miles legaverit,
ratum erit legatum propter legem
Juliam, l. 16. de testam. mil.
Sed & usucatio quoque appella-
tionem alienationis continetur, l. 28.
de verbis sign. & ideo ad hanc
quoque speciem lex Julia pertinet,
l. 16. de fund. dot. fac. l. 12. de
usurp. & usuc. Alienatum autem
proprie non videtur, quod adhuc
in dominio nostro manet, quamvis
venditum recte dicatur, l. 7.
de verbis sign. Alienandi autem
prohibitione eos quoque casus
comprehendi intelligimus, quibus
jus aliquod in re a dominio se-
paratum transfertur, l. ult. C. de
reb. al. non alien. Quare nec ser-
vitutem praedio dotali maritus

imponere poterit, nec servitutes
prædio debitas remittere vel amittere
non utendo, l. 5. de fund.
dot. l. 6. eod. tit.

8 Hypothecas earum etiam
volente ea). Lex julia alienationes
prædiorum dotalium prohibuit,
qua invita muliere siebant; oppi-
gnerationem etiam quae siebat ei
consentiente, l. un. §. 15. C. de rei
uxor. act. Hoc ideo quia facilius
mulier adduci potest, ut consentiat
obligationi, ubi nullum præ-
sens periculum est, sed spes fore,
ut maritus rem luat; quam aliena-
tioni consentiat, per quam rei
ipsius dominium statim in aliud
transfertur. Quod igitur facilius
mulier concessura erat, arctius
lex, imo solius prohibere voluit:
ut passim videamus ea sola legibus
prohiberi, quae facile fieri pos-
sunt, cum lex ea fieri non vult;
non quæ difficulter. Hac ratione
Senatusconsulto Vellejano mulieri
pro alio se obliganti succursum
est non donanti: nimur quia,
ut inquit Jurisconsultus, facilius
se mulier obligat, quam alicui
donat, l. 4. §. 1. ad SC. Vellej.
Eadem ratio fuit legis Fusiae Ca-
niue iofinitam manumissionem
in testamento prohibitis, non in-
ter vivos, supr. de lege Fus. Can.

9 Utrique remedium imposui-
mus). Justinianus legisJuliae pro-
hibitionem primum porrexit ad
prædia provincialia, d. l. un. §. 15.
C. de rei. uxor. act. quippe quo-
rum nondum eadem causa, quæ
Italicorum erat, quod effectum
constitutione posteriore, l. un. C.
de usucap. transfi. Deinde aliena-
tionem eodem modo, quo oppi-

De creditore.

1 Contra autem creditor pignus ex pactione, quamvis ejus ea
res non sit, alienare potest. Sed
hoc forsitan ideo videtur fieri,
quod voluntate debitoris intelligi-
tur pignus alienari, qui ab ini-
tio contractus pactus est, ut lice-
ret creditori pignus vendere, si
pecunia non solvatur. Sed ne cre-
ditores jus suum persequi impe-
direntur, neque debitores temere
suarum rerum dominium amitte-
re viderentur: nostra constitutione
consultum est, & certus modus im-
positus est, per quem pignorum
distractio possit procedere: cuju-
tenore utrique parti, creditorum
& devitorum satiis abundeque pro-
visum est.

COMMENTARIUS.

Hic ex adverso ostenditur, etiam eum aliquando, qui dominus non est, alienandæ rei protestatem habere exemplo creditoris pignoratitii. Magis autem hoc pertinent tutores & curatores, quibus res pupillorum suorum & adulorum alienandi potestas non a domino, sed jure tributa est, l. 109. de verbis. sign. quamvis his non quævis permissa alienatio, nec omnium rerum absque decreto. De quo vid. l. 22. C. de adm. tutor. l. 1. & passim de reb. eor. qui sub. tut.

Ex pactione). Pertinet igitur hic locus ad alienationem pignoris conventionalis. Ait, ex pactione. Quid ergo si de distrahendo pignore nihil convenerit? Adhuc eo jure utimur, ut distrahere liceat, l. 4. de pign. act. Quin hoc ipsi naturæ pignoris inest. Atque hic casus potius popendus fuerat, quam cum pignus alienatur ex conventione atque expressa voluntate debitoris, per ea, quæ statim sequuntur.

Qui pactus est, ut liceret). Hic igitur casus non magis hoc pertinet, quam si procurator, cui id dominus specialiter mandavir, rem alteri vendiderit & tradiderit. Nihil enim interest, utrum ipse dominus rem alteri tradat dominii transferendi causa, an alias voluntate ejus, §. 42. supr. de rer. div.

Nostra constitutione consultum). Olim jus vendendi pignoris liberius fuit, quod Justinianus ita coercuit, ut nec creditores puta-

verit habere, quod conquerantur, & debitoribus justum spatum esset ad expediendam solutionem. Summa constitutionis Justinianæ, quæ est l. ult. C. de jur. don. imp. *huc redit, ut si de vendendo pignora nihil convenerit (alioqui forma conventione præscripta in distractione servanda est), jussit erectori altero demum post denunciationem anno id vendere. Si emptor non extet, debitorem ut moneat, ut intra certum tempus pignus luat, aut non apparet, tempus, quo id facere possit, per Judicem præscribat. Hoc autem frustra tentato, ut possit creditor a Principe petere facultatem pro domino possidenti: qua tamen imperata, adhuc biennium debitori detur, ut interim debitum cum eo, quanti creditoris interest quæsita pecunia persolvere & pignus luere possit: eo vero tempore sine solutione transacto, creditor justus pignoris dominus efficiatur.*

Finis venditi pignoris est, ut ex pretio inde redacio creditori satisfiat: quod ultra consecutus est, id restituere debet, teneturque eo nomine actione pignoratitia: sicut vice versa in id, quod deest, creditori actio competit adversus debitorem vel fiducijsorem ejus, l. 9. §. 1. de distr. pign. Illud postremo sciendum est, si creditor ipse pignus non possideat, sed debitor vel alius, actione hypothecaria prius rem evincendam, ac tum distractam esse.

IN HISPANIA, quando in- constituendo pignore dies solu-

Quibus alienare licet, vel non licet.

357

tioni adjectus est ea lege, ut si non fueri facta, possit veniente die pignus vendi, non sufficit venisse diem, ut venditio fiat; se denunciato etiam hoc casu necessaria est, debitori facienda si præsens fuerit in venditionis loco, vel ejus domescis, si fuerit absens. Cæterum si denunciatio aliqua ex causa impediatur, poterit tunc creditor pignus vendere non aliter tamen, quam auctionem faciens, l. 41. tit. 13. P. 5. Si autem de vendendo pignore non est conventum, non ante pignus vendi poterit, quam lapsi sint 12. dies, dum pignus in re mobili consistit; vel 30. si in immobili, ex quo denuncia fuit facta numerandi, l. 42. eod. Et tandem si in conventione pignoris contrahentes sint partiti, ne unquam creditori liceat pignus vendere, pactio insuper habita vendi poterit, non quidem quoquo tempore, sed duobus demum elapsis annis post trinam denunciationem, d. l. 41. tamque hoc casu, quam superiore venditio in auctione fieri debet, d. l. 42.

COMMENTARIUS.

Redit ad eos, qui, cum domini sint, alienare non possunt. Meminit porro unius pupilli, sed sunt in hoc numero plures: nam & puberes minores curatorem habentes hue pertinent, l. 3. C. de in int. restit. min. item is, cui bonis interdictum est, qui, cum de eo obligando, aut alienando diminuendo, ejus patrimonio agitur, in eadem causa cum furioso habetur, l. 12. in fin. de tut. dat. tum etiam cæteri, qui ob vitium morbum corporis in curatione sunt, rerumque suarum administrationem non habent, de quibus in §. 4. supr. de curat. d. l. 12. in pr. de tut. & cur. dat. Filius quoque familias non potest alienare bona adventitia, quorum usumfructum pater habet, l. ult. §. 5. vers. filius C. de bon. quæ lib. Interdum causa ex qua res traditur, alienationem impedit, ut donatio inter virum & uxorem, Pand. & C. eod. tit.

Sine tutoris auctoritate alienare). Alienatio a pupillo facta sine tutoris auctoritate ipso jure nulla est: quippe cum nec obligare se pupillus sine tutoris au-

TEXTUS.

De pupillo.

Nunc admonendi sumus, neque pupillum, neque pupillam, ullam rem sine tutoris auctoritate alienare posse. Ideoque si mutuam pecuniam sine tutoris auctoritate alicui dederit, non con-

citoritate possit, l. 9. & passim de act. tut. (1). Cæterum auctore tute, & obligari potest, modo infantiam excesserit, & res suas recte alienat, l. 9. §. 9. infr. de inut. stip. (2). Res intellige, quarum alienatio sine decreto non est interdicta. Nam prædia pupillorum olim rustica, postea omnia (3), & res etiam mobiles, quæ sine detimento servari possunt, absque decreto Magistratus alienari prohibita, tot. tit. de reb. eor. qui sub. tut. & tit. C. de præd. & al. reb. min. sine dec. non ab. l. 22. C. de adm. tut.

3 Bona fide consumpti). Consumpti nummi intelliguntur, primum corporibus sublatis, veluti si quis ex accepta pecunia vas aliquod conflaverit: quod facto pecunia extinguitur. Neque obstat distinctio §. 25. supr. de rer. div. Nam vas ex nummis aureis vel argenteis conflatum ad rude quidem aurum vel argentum reduci potest; ad priorem speciem sive monetam non potest. Plane possunt auctoritate Principis nummi ejusdem potestatis & eadem figura inde cudi, sed nova hæc moneta & species est, non illa, quæ prius fuerat. Deinde etiam corporibus numerorum integris manentibus, veluti si quis numeros acceptos ita aliis miscuerit, ut discerni non possint: nam etiam ea re eum, qui accepit, dominum fieri placet, l. 78. de sol. Dona ad l. rogasti 11. §. ult. de tit. num. 9.

(1) L. 17. tit. 16. P. 6. vers.
Otrosi.

let in numinis alienis mutuo datis, ut iis bona fide consumptis, ei qui dedit, conductio detur tanquam ex mutuo, l. 11. §. ult. cum 2. ll. seqq. de reb. cred. id valet & in ea pecunia, quæ dantis fuit, si is rei suæ alienandæ facultatem non habuit, qualis est pupillus. Quapropter si pupillus sine tutoris auctoritate crediderit, consumptis nummis, & illi conductio nascitur, l. 19. §. 1. de reb. cred. & omnino quæ translatæ ab initio pecuniae vis est, eandem esse placet & bona fide consumptæ, quasi translatæ: unde recte dicitur, quod ab initio non valebat ex numeratione, confirmari pecuniae consumptione bona fide facta, DD. in d. l. 11. §. ult. & d. l. 19. §. 1.

TEXTUS.

3 At ex contrario omnes res pupillo & pupillæ sine tutoris auctoritate recte dari possunt. Ideoque si debitor pupillo solvat, necessaria est debitori tutoris auctoritas: alioqui non liberabitur. Sed hoc etiam evidentissima ratione statutum est in constitutione, quam ad Cæsarienses Advocatos ex suggestione Triboniani, viri eminentissimi, Quæstoris sacri palatii nostri, promulgavimus: qua dispositum est, ita licere tutori vel curatori debitorum pupillarem solvere, ut prius judicialis sententia sive omnidamno celebrata hoc permittat;

(2) D. l. 17. & vers.
(3) L. 18. eod.

quo subsecuto, si & Judex pronunciaverit, & debitor solverit, sequatur hujusmodi solutionem plenissima securitas. (1). Sin autem aliter, quam disposuimus, solutio facta fuerit, pecuniam autem salvam habeat pupillus, aut ex ea locupletior sit, & adhuc eamdem pecuniae summam petat, per exceptionem doli mali poterit submoveri. Quod si male consumperit, aut furto aut vi amiserit, nihil proderit debitori dolii mali exceptio, sed nihilominus condemnabitur: quia temere sine tutoris auctoritate, & non secundum nostram dispositionem solverit. Sed ex diverso pupilli vel pupillare solvere sine tutoris auctoritate non possunt: quia id, quod solvunt, non fit accipientis: cum scilicet nullius rei alienatio eis sine tutoris auctoritate concessa est.

COMMENTARIUS.

1 Sine tutoris auctoritate pupillus quantum ad acquirendum non indiget tutoris auctoritate, l. 11. de adq. rer. domin. semper enim conditionem suam meliorem facere potest, supra de auct. tut. in princ.

2 Ideoque si debitor). Hotom. & Weseub. pro ideoque, legendum censem, quamquam: quia nulla hic conclusio ex præcedente propositione, sed diversæ causæ propositio, & præcedentis regulæ exceptio: nisi hoc in præcedentibus dicamus subintelligi portere, ut scilicet quidvis pu-

pillo recte detur sine tutoris auctoritate, cæterum hactenus, ut ex eo pupillus ipse neque obligari, neque obligationem alienare aut tollere possit.

3 Necessaria est tutoris auctoritas, alioqui non liberabitur). Licet dominium rei solutæ transferat. Nam quemadmodum qui cum pupillo contrahit, pupillo obligatur, quamvis pupillus sibi non obliget, supr. de auct. tut. in pr. ita qui cum pupillo obligationem vult distrahere solvendo, licet ea solutione dominium in pupillum transferat; se tamen a pupillo, qui per se neque contrahere neque distrahere obligationem potest, non liberat, d. l. 15. de solut. Debet itaque debitor, si liberari velit, pupillo solvere cum auctoritate tutoris, vel ipsi tutori: nam & hoc casu æque libratio ipso jure contingit, l. 46. §. 5. de adm. tut.

4 Ita licere tutori vel curatori debitorem pupillarem solvere). Locupletio implicata, quæ sic construenda & ordinanda est: Ita licere, (id est, permitti, jus esse) debitorem pupillarem solvere tutori vel curatori &c. Solvere, id est numerare quod debetur.

5 Si prius judicialis sententia). Quamvis si ipsi tutori ejusve auctoritate pupillo facta sit solutio, ea solutione debitor ipso jure liberetur; nihilominus tamen pecunia male consumpta maleve collata; patet pupillo, si tutor solvendo non sit, restitutio in integrum, nisi sententia Judicis inter-

(1) L. 4. tit. 14. p. 5.

venerit, l. 1. C. si adv. sol. l. 2.
C. si tut. vel cur. int. (1). Vid. Go-
mez 2. resol. 14. n. 4. Excipiun-
tur redditus annui &cæterarum re-
rum pensiones, quæ minoribus tu-
tore aut curatore auctore, aut ipsi
tutori curatorive etiam sine Ju-
dice tuto solvuntur, l. 25. C. de
administr. tut. Siquidem & mole-
stum esset, quotannis adire Ju-
dicem, & incommodum minori,
diu differri solutionem ejus rei,
unde fere ali solet. Quod tamen,
& ipsum sic postea Justinianus
temperavit, si non excederent
metas biennii aut summam cen-
tum solidorum, l. 27. C. d. tit.

Sine omni damno). Id est, sine ullo sumptu aut impensis in Judicum, Scribarum, viatorum mercedes: nam iniquum esset, debitorem sumptu onerari ex persona creditoris.

7 Sequitur hujusmodi solutionem plenissima securitas). Ita ut nec adversus solutionem decernente Judice factam beneficio extatatis in integrum restitui postulans audiatur. Cui non obstat, quod placet, minorem etiam restitui contra factam ex decreto Judicis venditionem, l. 11. C. de præd. min. nam debitor ex necessitate solvere tenetur: emptor potest non emere.

8 Pecuniam autem salvam habeat) Etsi solutione sine tuto-
re, Judiceve facta eandem pecu-
niā petere adhuc pupillus pot-
est, aut ipso jure, aut per resti-
tutionem in integrum; si tamen
nummi salvi sint, eosque penes

(1) L. 4. tit. 14. P. 5.

se domi pupillus habeat, iterum
petentem eum doli mali exceptio-
ne debitor removebit, quod ini-
quum contra bonam fidem lucrum
captet, l. 15. de sol. l. 37. de div.
reg. jur. Eodemque modo con-
sumptis nummis, si ex his locu-
pletior factus iterum petat, ex-
ceptione repelletur, ne dicitur
cum alieno detrimento, contra
quam natura æquum est, l. 47.
de solut. l. 14. de cond. ind. Qua-
de causa ex omnibus eum negoti-
tiis eatenus teneri receptum est,
quatenus patrimonium ejus au-
ctum sit: ut nihil mirum, si solu-
tione locupletatus iterum petens
exceptione submoveatur, cum
etiam ultro adversus eum factum
locupletorem ex contractu nego-
tiove gesto actio competit, l. 3.
§. 4. l. 6. in pr. de neg. gest.

9 Aut ex ea locupletior). Locupletior factus intelligitur, si ex pecunia soluta rem aliquam sibi comparavit, quam etiam nunc habet, l. 4. de except. aut si ea quovis modo in rem ejus versa sit, l. 66. de solut. Hoc amplius, & si rem sibi necessariam ex nummis solutis pupillus emit, quam alioqui de suo empturus fuerat, licet ea ante litem contestatam perierit, quasi locupletior factus intelligitur; quia tantundem de suo perditurus erat, etiamsi numeros solutos non accepisset, l. 47. §. 1. de solut. Utrum autem pupillus locupletior factus sit, necne, in hujusmodi questionibus eo tempore regulariter spectatur, quo agitur, seu tempore litis con-

pecuniam non facit accipientis; ita eadem ratione nec solvendo creditori suo, quod debet, liberatur. pecuniamve facit creditoris.

10 Ex his autem quæ modo
disputata sunt, recte dixit Accur-
sius in l. 7. §. 2. de minorib. de-
bitorem pupillarem solventem, tri-
plicem posse consequi liberatio-
nem aut securitatem; plenam,
pleniorem, & plenissimam. Ple-
nam, si pupillo sine tutoris aut
Judicis auctoritate solverit, &
pecunia pupillo iterum petenti
salva sit, inventem ejus versa, ut
hic *v* supra dd. *ll.* in quo effec-
tum rei spectavit: nam vi ipsa
debitor esse desinit, qui exceptio-
nem perpetuam sibi quæsivit,
l. 108. de verb. sign. Plenioram,
si solverit tutori ejusve auctorita-
te pupillo, non interveniente Ju-
dicis sententia: quo casu quidem
liberatio ipso jure procedat, ita
tamen, ut relinquatur adhuc me-
tus aliquis restitutionis in inte-
grum, l. 1. C. si *advers. sol.* Ple-
nissimam: si solutio facta sit au-
ctoritate & decreto Judicis: quod
cum factum est, etiam restitutio-
nis metus omnis tollitur.

11 Ex diverso, pupilli). Quem. admodum pupillus mutuum dando non contrahit obligationem, quia

TITULUS NONUS.

PER QUAS PERSONAS CUIQUE ACQUIRITUR.

Hic titulus totius superioris disputationis quandam quasi ampliationem continet ostendens, non solum nobis acquiri

per nosmetipsos; verum etiam
per alios. Personæ, per quas ac-
quirendi facultatem habemus, e-
numerantur in principio; ex qua

enumeratione perspicuum est, eos, per quos nobis acquiratur, oportere nobis subjectos esse, vel revera, ut sunt liberi nostri, quos in potestate habemus; item servi, tum nostri, tum aliquatenus etiam alieni, in quibus usumfructum habemus: vel justa nostra opinione, ut sunt servi alieni & liberi homines, quos bona fide possidemus. De quibus singulis cum explicatum est, removetur hinc persona extranea, ut pote per quam excepta causa possessionis, nihil acquiri possit; ac postremo ab acquisitione rerum singularum transitur ad modos, quibus acquirimus res universas.

TEXTUS.

Summa.

Acquiritur vobis non solum per vosmetipos, sed etiam per eos, quos in potestate habetis: item per servos, in quibus usumfructum habetis: item per homines liberos, & per servos alienos, quos bona fide possidetis: de quibus singulis diligentius dispiciamus.

COMMENTARIUS.

1 In potestate). Non dixit in dominio, sed generaliter in potestate, ut uno verbo & filiosfamil. & servos comprehenderet. Nam potestatis verbo, in persona liberorum patris potestas, in persona servi dominum signifi-

(1) L. 5. tit. 17. P. 4.

catur, l. potestatis 215. de verbis signif.

TEXTUS.

De liberis in potestate.

I Igitur liberi vestri utriusque sexus, quos in potestate habetis, olim quidem quicquid ad eos pervenerat (exceptis videlicet castrensis peculiis) hoc parentibus suis acquirebant sine ulla distinctione: & hoc ita parentum siebat, ut etiam esset iis licentia, quod per unum vel unam eorum acquisitum esset, alii filio, vel extraneo donare, vel vendere, vel quoconque modo voluerant, applicare. Quod nobis inhumanum visum est: & generali constitutione emissa, & liberis pepercimus, & parentibus honorem debitum reservavimus. Sanctum etenim a nobis est, ut si quid ex re patris ei obveniat, hoc secundum antiquam observationem totum parenti acquiratur. Quæ enim invidia est, quod ex patris occasione profectum est, hoc ad eum reverti? Quod autem ex alia causa sibi filius familias acquisivit, hujus usumfructum patri quidem acquirat, dominium autem apud eum remaneat (1): ne, quod ei suis laboribus vel prospera fortuna accesserit, hoc in alium perveniens, luctuosum ei procedat.

COMMENTARIUS.

1 Exceptis castrensis peculiis). Peculum in genere nihil

Per quas personas cuique acquiritur.

363

aliud est, quam: Quoddam quasi patrimonium, quod servi & filii familias habent separatum a rationibus dominicis vel paternis. Florente Republ. peculum filiifam. uniusmodi fuit. Nam ut servus domino, ita filius patri cuncta pleno jure acquirebat: idemque plane jus & in corpus & in bona liberorum pater habebat, quod dominus in servos; cuius rei inter alios testis locuples est Dionys. Halicarnassensis lib. 8. Romani, inquit, proprium nihil possident, quandiu patres eorum in vita manent: sed & pecuniae & corpora filiorum, parentum potestati arbitrioque permissa sunt; omniaque parentibus acquirunt quasi servi. Verum imperatores, ut præmio aliquo adolescentes ad militia labores invitarent, eorumque sibi conciliarent studia, castrense peculum filiifam. pleno jure concederunt: primum militibus, postea etiam veteranis seu a militia dimissis, infr. quib. non est perm. fac. test. in pr. Ex quo filiifam. in hoc peculio jus ac vicem patrumfamil. obtinere cœperunt, l. 2. de SC. Mac. idque significat Juvenalis satyr. 16. a vers. 52.

...Nam quæ sunt parta labore Militiae, placuit non esse in corpore census,
Omne tenet cuius regimen pa- ter...

Igitur quod ait, olim quidam &c. excipiens peculia castrensa, id ad tempora Julii aut Augusti & sequentia referendum est, l. 1.

(1) L. 6. cum seqq. tit. 17. P. 4.

de testam. milit. d. pr. infr. quib. non est perm. fac. test. Postremo, nec multo post, ad exemplum castrensis peculii etiam quasi castrense peculum exceptum, & filiifam. permisum est, §. ult. inf. de milit. testam. Plane hactenus adhuc diu jus vetus patri conservatum fuit, ut si filius intestatus decessisset, bona castrensa pater jure peculii occuparet, l. 2. de castr. pec. de quo plura alibi.

2 Sine ulla distinctione). Cætera peculia adquirebantur patri sine ulla distinctione profectitii scil, vel adventitiis peculii, proprietatis & ususfructus, inter quæ primus Justinianus est, qui differentiam generali lege introduxit. Ex his porro patet, quicquid filiifam. habet, sive concessione patris, sive partum suo labore, aut aliena liberalitate collatum, id uno nomine peculum filiifam. appellari; atque hoc docendi gratia ex ratione novi juris in duo genera posse dividi, ut dicamus, peculum filiifam. esse vel militare, vel paganum: & utriusque iterum duas esse species inferiores, illius nempe castrense & quasi castrense; hujus profectitium & adventitium. Castrense est:

Quod per occasionem armatae militie filiifam. sibi acquisivit, quo quid contineatur docent, l. 11. de castr. pec. l. 1. C. eod. (1) Quasi castrense est: Quod in toga operam Reipubl. navans filiifam. sibi paravit, puta ex professione liberalium artium, ex officiorum publicorum emolumentis, ex pa-